

27.21x37.15	1	16	עמוד	כותרת	18/11/2014	45188444-8
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330						

היפנים הלכו רחוק מדי: העלאת מסים כיווצה את הכלכלה

(רן אברמסון, עמ' 16)

המיתון המפתיע מאיים על עתיד האבנומיקס

"האמריקאים יעדיפו לקחת אשיראי ולקנות, היפנים חוסכים"

צניחתה של כלכלת יפן למיתון הנחיתה מכה קשה על תוכנית ההבראה של ראש הממשלה שינזו אבה, שצפוי להודיע על הליכה לבחירות. ד"ר אופיר ברנע מומחה לכלכלת יפן לכלכליסט: "המעבר מדפליציה לאינפלציה היה חד מדי עבור הצרכנים"

מיתון בלתי נמנע

מס הקנייה היפני פגע נואשות בצריכה

מהו מס הקנייה היפני וכיצד הוא השפיע על ההאטה במשק?

ממשלת יפן העלתה באפריל השנה את מס הקנייה ב-3% לגובה של 8% כדי לממן את הוצאות הממשלה בתחומי הבריאות והרווחה. צעד זה הוביל לירידה בצריכה, ולכן גם לפגיעה בצמיחת השוק היפני.

מדוע החליט ראש ממשלת יפן על העלאת מס הקנייה?

העלאת מס הקנייה היא מעמודי התווך של התוכנית הכלכלית של אבה. הוא האמין שהורמת כסף לקופת המדינה דווקא תגרום לצמיחה בטווח הארוך, בין היתר על ידי ניתוב הכספים הללו לטובת רכישת אג"ח.

כיצד ישפיע המיתון הנוכחי על מס הקנייה?

אבה הכריז בעבר כי בכוונתו להעלות את מס הקנייה ב-2% נוספים, עד לגובה של 10%. כעת, שרים בממשלתו מותחים ביקורת על המהלך ורומזים כי ייתכן שיש לוותר עליו בשל נתוני הצמיחה השליליים.

איילו צעדים נקטה ממשלת יפן באחרונה כדי לאושש את הכלכלה?

בתחילת החודש הודיע הנגיד היפני כי במסגרת מאמציו להביא להתאוששות של כלכלת יפן, בכוונתו לשלש את היקף ההקלה הכמותית עד לגובה של כ-70% מהאג"ח הממשלתי. צעד זה זועזע את השווקים והביא לירידות חדות בבורסה היפנית.

מלכוד של ממשלת יפן בניסיונה להתמודד עם החוב הציבורי התופח?

ממשלת יפן מנסה להתמודד עם החוב הלאומי שלה (כ-8.6 טריליון דולר), שהוא הגבוה בעולם במונחים של יחס חוב-תוצר. מחד, נתוני הצמיחה הנמוכים אינם מאפשרים לה להטיל מסים נוספים. מאידך, היא אינה רוצה לקצץ בהוצאות הממשלה בתחומי הרווחה והבריאות, לאור העובדה שמדובר בספינת הדגל של מדיניותה הכלכלית.

ההחלטה על העלאת מס המכירות זכתה לשבחים מצד מוסדות בינלאומיים דוגמת קרן המטבע הבינלאומית וארגון המדינות לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי; אלה טענו כי מדובר בדרך הטובה ביותר להילחם בנטל החוב של ממשלת יפן. מעבר לכך, אבה תכנן להשתמש בהכנסות הנוספות כדי לבצע עוד רכישות אג"ח במסגרת מדיניות ההרחבה שהוא נוקט.

תמיכה מהאזרחים

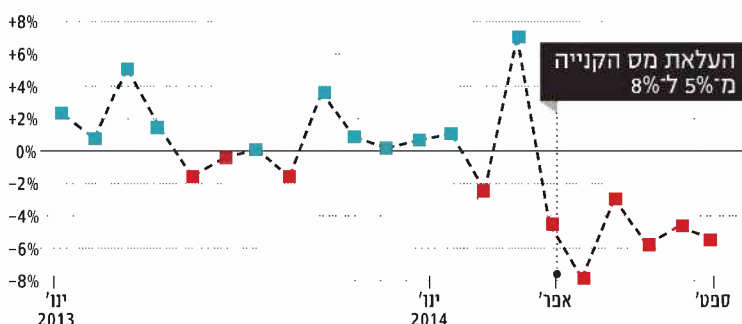
ואולם, הנתונים שהתפרסמו אתמול מלמדים שהממשלה נקטה צעד זה מוקדם מדי. הממשלה היפנית עשויה להמיתן לתחזיות הראשונות לשיעור צמיחת הכלכלה ברבעון הרביעי של 2014, שצפויות להתפרסם בראשית החודש הבא כדי להחליט על המשך צעדיה. אפשרות אחרת שעומדת על הפרק היא הכרזה של אבה על פיזור הפרלמנט והליכה לבחירות בזמן מבלתי נראה לתחזיות הצמיחה לרבעון האחרון. ראש הממשלה היפני עשוי לעשות מהלך כזה כדי לקבל את האמון העם בניצוץ מהלכים נוספים ברוח האבנומיקס לתמרוץ הכלכלה.

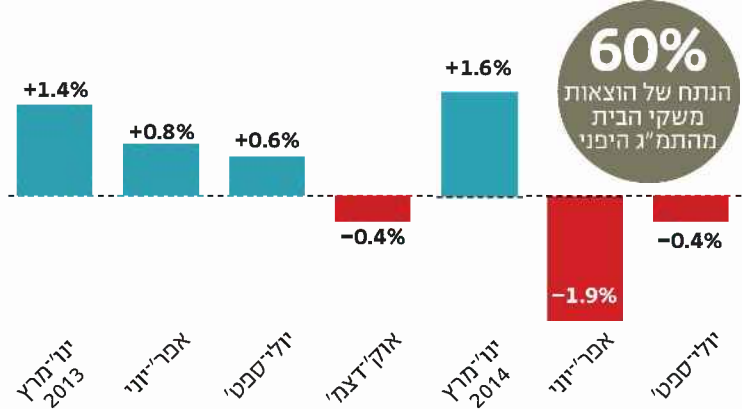
אופיר ברנע: ין חלש אולי טוב לכלכלה וליצואנים, אבל עלול לגרום ליפנים לנתב את כספם אל מחוץ למדינה ולהשפיע על הרכב החוב הממשלתי ודירוגו"

בעיה נוספת שאבה עלול להתמודד דר עמה, בין שילך לבחירות ובין שלא, היא השפעת פחות נוסף בשער היין על הנכונות של אזרחי יפן לתמוך בצעד דיו. "ין חלש אולי טוב לכלכלה וליצואנים, אבל עלול לגרום ליפנים לנתב את כספם אל מחוץ למדינה", מסביר ברנע. "אף שיחס החוב-תוצר של יפן הוא הגבוה בעולם, דירוג האשראי שלה גבוה מאוד - AA. הסיבה לכך היא שעיקר החוב של הממשלה הוא לאור-חיים, שמשקיעים בקניית אג"ח יפניות. אם הרפוס הזה ישתנה, הרכב החוב של הממשלה ישתנה, מה שעשוי להביא להורדת הדירוג ולהתייקרות החוב, וזה ודאי לא יועיל לצמיחה".

יפן הימרה על העלאת מסים ונכנסה למיתון הוצאות משקי הבית, שיעור השינוי 2014-2013

הירידה בהוצאות משקי הבית עברה את הצמיחה תמ"ג, שיעור השינוי

ראש ממשלת יפן שינזו אבה, אתמול בטוקיו. בחירות באופק צילום: אי.אף.פי

כלי והכריז על התוכנית המרחיבה; במסגרתה רכש הבנק המרכזי אג"ח ממשלתיות במיליארדי דולרים, שזרמו אל המשק. הממשלה קיוותה כי שהכריזה עליהן ימריצו את הפעילות הכלכלית במדינה. אלא שמה שקרה בפועל הוא שהיצואנים, שנהגו מהפחות בשער היין, הפנו את הכסף שזרם לכיסיהם אל הבורסה היפנית, וזו פרחת בעקבות הצעדים המרחיבים - על חשבון השיקעה בעסקיהם ושיפור התנאים והמשיכורות של העובדים במשק. "אחת הבעיות בהרחבה הכמותית היא תיעול הכסף: צריך להביט שיה שרמתו לא נשארת ברמה של

שווקים פיננסיים ושהוא מגיע לכ"לכלה הריאלית. ביפן, נוסף להרחבה הכמותית, היתה הרחבה תקציבית וגם הופחתה הרגולציה. הצעדים האלה היו אמורים בעצם לתעל את הכסף להשקעות ריאליות, אבל הם לא בוצעו באופן מלא", אמר ברנע. "כעת יפן צריכה להשקיע את מירב האנרגיה והמשאבים בהפחתת רגולציה. לאור הנתונים שהתפרסמו אתמול, ברור שמה שנעשה באבנומיקס היה מעט מדי", סבור ברנע. דווקא על רקע זה החליטה יפן להעלות את מס הקנייה כדי להגדיל את הכנסותיה ולהפחית במעט את החוב העצום שלה, שהוא הגבוה בעולם והגיע בשנה שעברה ל-226% ביחס לתמ"ג.

רן אברמסון

כה קשה לתוכנית הכלכלית השאפתנית של ראש ממשלת יפן שינזו אבה. נתונים שהתפרסמו אתמול גילו כי כלכלת המדינה התכווצה ב-0.4% ברבעון השלישי לעומת הרביעי שקדם לו וב-1.6% לעומת בחישוב שנתי. הנתונים עגומים אף יותר בהשוואה לתחזיות לעלייה של 2.2% אל מול הרבעון המקביל אשתקד.

זה הרבעון השני ברציפות שבו כלכלת יפן מתכווצת, לאחר שברביעי הקודם היא ירדה ב-7.3% בחישוב שנתי. כך היא עונה להגרדה של מדינה במיתון טכני, שמשמעו שני רבעונים רצופים של ירידה בתמ"ג.

ביפן תולים את הנתונים המאכזבים בהעלאת מס הקנייה על מוצרים מ-5% ל-8% באפריל. הממשלה תכננה להעלות שוב את המס, עד ל-10%, אך כעת נראה שצעד זה לא ייצא אל הפועל.

העלאת המס פגעה באופן משמעותי בנכונות של משקי הבית ביפן להוציא כסף; הוצאות משקי הבית אחראיות לכ-60% מהתמ"ג היפני.

"היפנים חוסכים. צריך לזכור שמשנת 1989 הכלכלה שם כמעט לא צמחה, והם בטרואמה. בניגוד לאמריקאים, למשל, שיעדיפו לקחת אשיראי ולקנות, היפנים לרוב יעדיפו לחסוך כסומו קבוע. אם יש עלייה ביוקר המחיה, כמו שגרמה העלאת מס הקנייה, רובם יעדיפו להוציא פחות ולא להקטין את החיסכון", הסביר לכ"לכליסט ד"ר אופיר ברנע, דקאן הסטודנטים במרכז האקדמי למשפט ול-עסקים ברמת גן ומרצה לכלכלת יפן באוניברסיטת תל-אביב. "לזה צריך להוסיף את העובדה שהאינפלציה ביפן מצויה במגמת עלייה. גם אם במונחים נומינליים השיעור שלה נמוך, זה מעבר חוד בהתחשב בעובדה שקודם היתה ביפן דפלציה", מציין ברנע.

הרפורמות לא עבדו

הצעדים שנקט ראש הממשלה אבה במסגרת התוכנית הכלכלית שהגה וקריוה על שמו - אבנומיקס - הביאו לפחות בערך היין ולכן העלו את רמת המחירים במדינה. נראה שהעלאת המס היתה צעד אחד יותר מדי עבור הצרכנים היפנים.

אבה, שנכנס לתפקידו בדצמבר 2012, הבטיח לבוחרים לחלץ את יפן משני עשורים של דרוש כל-

226%

חוב ממשלת יפן ביחס לתמ"ג ב-2013. הגבוה ביותר בעולם. במקום השני נמצאת זימבבואה